

FIGYELŐ

Szépirodalom

SZÉCSI NOÉMI:

Kommunista Monte Cristo

Kosztolányi *Édes Anna* című regényének kezdő képsorait a repülőn a kommunisták értékes vagyontárgyaival külföldre elszökő Kun Bélával több szempontból is érdemes felidézni Szécsi Noémi legújabb kötete kapcsán (ahogy azt megtette egyébként már Ráczy I. Péter is a könyvről közölt recenziójában). Egyrészt a műben fontos, mondhatni történetsszervező funkció jut a fent említett érték tárgyaknak, másrészt maga Kun Béla is többször feltűnik a regény lapjain, mindannyiunk legnagyobb okulására. Mindemellett talán az a perspektíva csábíthatja még képzeletünket, amely a *Kommunista Monte Cristo* szerzője által játékba hozott nagy műre rövid, villanásnyi képsora nyomán támad élénk. Vagyis azt az egyidejűséget látom megragadhatónak Kosztolányi emlékezetes felütésében, amely az anekdotikus és folklorizálódott „magastörténelem”, va-

lamint az ennek békaperspektívájában tenyésző, de „igazi”, hétköznapi élet historikuma, tehát a nagy elbeszélés, valamint a gangok és polgári lakások mélyén átélte, átszenvedett mikrotörténelmi tapasztalatok között áll fenn.

A regény főhősének kalandjai és az azokon keresztül kibontakozó családragény epizódjai éppen ebből az alsó szemhatárból engednek viz-

szatekintést a huszadik századi magyar történelem fordulatos évtizedeire (nagyjából a tanácsköztársaság bukása és az '56-os forradalom leverésének „másnapjai” adják az elbeszélés kezdő-, illetve végpontját). Egyben a magyar kommunizmus véresen ironikus „fejlődésregényét” is kézhez kapjuk. És még megannyi mást is. Mindenekelőtt hálatelt szívvel gondolhatunk a szerzőre, hogy Sanyi, az illegális kommunistaként startolt mészároslegény személyében a derek Švejk távoli rokonát, a mi szívünknek is oly ismerős kisembert sikerül végre vizionálnunk, amint soha nem szűnő naivitással és értetlenséggel bukdácsol át a hol teljesen



sötét, hol meg csak félhomályos éven, évtizedeken.

Švejki derűből egyébként kevesebb, ám a Rejtő Jenő-i flaszter-eleganciából annál több jutott Sanyinak. E bájosan bumfordi, jobb sorsa érdemesült csinált-hős börtönből börtönbe, egyik kihallgatói pofontól a másikig jutva kóvályog át a különféle rendszereken, miközben csökönyösen ragaszkodik kommunista meggyőződéséhez. Valamiféle szervezőként és iránymutatóként csimpaszkodik ebbe a szellemi emelőbe. Amely kevés szellemi táplálékkal látta el ugyan, ám felkent papjai – Kun Béla, Korvin Ottó vagy éppen Rákosi Mátyás – annál nagyobb örömmel kínálják meg lehetetlen és életveszélyes küldetésekkel (mint a pártarany megőrzése, beépülés a fehérterror különítményesei közé, illegális kommunista sejt működtetése stb.). Sanyi azonban nem szánivaló idióta. Szécsi Noémi regényének egyik erénye éppen az, hogy képes (akár túlzások, elrajzolások árán is) hitelesen visszaadni, milyen nehézségekkel jár az eszme és az egyéni meggyőződés, vágy vagy éppen önbecsapás érzékeny, terhelt viszonya. Képes láttatni a történelmi tapasztalatok összetettségét, és azt, hogy az egyéni mozzanatok, mozgatórugók miként építik, rétegezik a távlatos visszatekintésben egyenműnek, kiszámíthatónak látszó történeti folyamatokat, eszmei áramlásokat.

Rendkívül merész, ámde sikerült vállalkozás az, ahogy Szécsi Noémi a „nagy” történelmi alakokat, elsősorban a hazai kommunista panteon lakóit beinvitalja a fikció terébe. Kun Béla, Rákosi Mátyás vagy Károlyi Mihály feltűnése rendre a szatíra, a gyilkos irónia kitüntetett pontjává válik a regényben. Összességében azonban a derű, ahogy haladunk előre a regényben, egyre szűkebben mért. Sanyi szinte mártírságig konok elvhúsége – ami csak a kirtartás jutalmát látja maga előtt, de valójában ragaszkodás egy tévképzethez, vagyis a normális életbe vetett hithez – a kicsiny, de nagyon emberi célokban gondolkodó, naiv és jó lelkű álmodozó bukása, akinek egyetlen komoly hibája az volt, hogy egy olyan vágyképet követett, amit számításból és önös érdekekből színeztek vonzóra mások.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

*(Tévicum Kiadó, Budapest, 2006,
440 oldal, 2970 Ft)*

NAGY KOPPÁNY ZSOLT:

Jozefát úr, avagy a regénykedés

Különös könyv Nagy Koppány Zsolté, kicsit talán nehezen indul, mint a vonat az Isten háta mögötti állomáson. A mondatok és a szöveg